

ЕКОНОМІКА

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-01>
УДК 001.89:331.556.4:355.01

Галина Юріївна Мішук*

доктор економічних наук, професор
h.y.mischuk@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4520-3189>

Олена Олександрівна Олійник*

кандидат економічних наук, доцент
o.o.oliynuk@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3941-2286>

* Національний університет водного господарства та природокористування,
вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна

**ОЦІНКА МІГРАЦІЙНИХ НАСТРОЇВ ТА ПРОФЕСІЙНИХ УСТРЕМЛІНЬ НАУКОВЦІВ
В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

В статті досліджено наміри українських науковців, викладачів, студентів та дослідників щодо подальших кроків у своїй професійній діяльності та планів щодо академічної кар'єри. Для цього було проведено опитування українських науковців, діяльність яких зазнала змін під впливом російської військової агресії. Визначено, що війна в Україні внесла зміни в здійснення науково-дослідної роботи, оскільки 22,4% респондентів не мають на сьогодні достатніх умов та можливостей для продовження наукових досліджень. Результати опитування дозволяють стверджувати про суттєві обсяги інтелектуальної міграції з України, спричиненої війною. Оцінюючи зміни в професійному оточенні, 29,3% респондентів зазначили, що особисто знають до 5 осіб, які були змушені виїхати з України в пошуках безпечного місця проживання. Водночас 28% опитаних відповіли, що знають більше як 10 таких осіб. Проаналізовано рівень участі в навчальному чи науково-дослідному процесі інтелектуальних мігрантів. Переважна більшість респондентів у своїх відповідях зазначили (79,9%), що науковці та дослідники, які залишили Україну після початку військових дій на її території, продовжують віддалено працювати в Україні. Водночас 14,4% опитаних зазначають, що така вимушена міграція позитивно вплинула на навчальну чи науково-дослідну діяльність, оскільки вони знайшли нову (або додаткову) можливість викладацької або дослідницької роботи у зарубіжному закладі. Важливою рисою міграційних настроїв українських науковців, дослідників та викладачів є їх прагнення продовжувати навчально-освітню діяльність, навіть якщо війна не завершиться найближчим часом – 76,2% респондентів дали ствердну відповідь на таке запитання. Здійснене наукове дослідження дозволяє стверджувати про високу цінність науково-дослідної діяльності навіть в умовах війни в Україні.

Ключові слова: **міграція, інтелектуальна міграція, криза, війна, наука, вища освіта, науково-педагогічні працівники, науково-дослідна діяльність.**

JEL Classification: F22; H56; I28; J61.

Як цитувати: Мішук, Г. Ю., & Олійник, О. О. (2022). Оцінка міграційних настроїв та професійних устремлінь науковців в умовах війни в Україні. *Соціальна економіка*, 64, 5-12. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-01>

In cites: Mishchuk, H., & Oliinyk, O. (2022). Assessment of migration attitudes and professional aspirations of scientists in the conditions of war in Ukraine. *Social Economics*, 64, 5-12. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-01> (In Ukrainian)

Вступ. В сучасному світі університети та науково-дослідні установи відіграють важливу роль у формуванні міжнародної економіки знань, адже наукові дослідження є од-

ним із стовпів стійкого економічного зростання. Результати теоретичних і прикладних досліджень сприяють економічному прогресу завдяки розробці новітньої техніки, техноло-

гій, механізмів та продуктів, а також збільшенню продуктивності в кількісному та якісному вимірах. З іншого боку, виробництво, маркетинг і розповсюдження наукових знань через академічні та комерційні установи також стали одним із елементів економічних інвестицій. Однак в кризових умовах науково-дослідна діяльність зазнає суттєвих трансформацій (Ничкало & Гордієнко, 2022) через погіршення умов (або їх відсутність) роботи науковців, освітян та дослідників, брак фінансових, матеріальних та людських ресурсів, руйнування соціальних зв'язків та налагоджених каналів комунікацій тощо. В таких умовах країни можуть втратити сформований інтелектуальний потенціал, оскільки серед наукової та освітньої спільнот зростають міграційні настрої. Потенційні інтелектуальні мігранти схильні змінити місце перебування на найбільш сприятливі умови для проживання та продовження професійної діяльності. Відтак дослідження ціннісних орієнтирів щодо продовження науково-дослідної діяльності та міграційних настроїв в кризових умовах (на прикладі війни в Україні) є актуальним науковим завданням.

Основна мета наукової роботи – дослідити наміри українських науковців, викладачів, студентів та дослідників щодо професійної діяльності та планів щодо академічної кар'єри в умовах війни. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань: оцінити рівень продовження науково-дослідних робіт після 24 лютого 2022 року; оцінити поширеність рішень щодо міграції в науковій та освітній спільноті України та можливості продовження професійної діяльності; проаналізувати плани щодо продовження навчально-освітньої діяльності якщо війна не завершиться найближчим часом. Об'єктом дослідження є міграційні устремління та можливості реалізації професійної кар'єри українських науковців в умовах війни. Предметом дослідження є поведінкові особливості та мотиваційні настанови, що визначають наміри щодо продовження професійної діяльності дослідників у кризових умовах (на прикладі війни в Україні).

Огляд літератури. Кризові умови життєдіяльності в сучасному глобалізованому світі зумовлюються різноманітними факторами: воєнними (Nezhyva & Mysiuk, 2022; Alhaffar & Janos, 2021), фінансовими (Yu, 2019), політичними (Ladi & Tsagkroni, 2019), соціальними (Suntana & Tresnawaty, 2021), екологічними (Panu, 2020) та ін. Криза впливає не тільки на повсякденне життя науковців, але й на їхню роботу. Яскравим доказом цього твердження є одна із найбільших криз в останні роки, спричинена поширенням пандемії Ковід-19. З частковим або повним за-

криттям науково-освітніх інституцій у країнах по всьому світу глобальна криза, пов'язана з COVID-19, швидко вплинула на ландшафт наукової роботи. Деякі вчені могли відчувати себе «застряглими», нездатними проводити експерименти через обмеження роботи, пов'язані з COVID-19, або через те, що їм потрібно доглядати за дітьми у зв'язку із закриттям дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів. Це стало викликом особливо для молодих науковців та дослідників, які зазвичай мають короткострокові контракти. Водночас інші вчені, навпаки, почали використовувати проведений вдома час та комендантські години для подальшого розвитку наукових проектів (Korbel & Stegle, 2020).

Сучасні глобальні наративи про формування суспільства знань (Oliinyk et al, 2021) ґрунтуються на ідеї, що виробництво знань має більше зосереджуватися на їх корисності суспільства. Ця теза є основою для побудови нової системи взаємовідносин науки та суспільства, адже корисні знання включатимуть пошук більш рівноправних, демократичних і справедливих моделей суспільства (Bautista & Garcia, 2020). Наукові дослідження є важливою опорою для прогресу країн та основним двигуном усіх їхніх установ. У світі криз і катастроф нагальна потреба в наукових дослідженнях і їх плануванні є очевидна (Boshra A. Arnout, 2020).

В кризових умовах спосіб роботи дослідників та науковців змінюється майже миттєво. Разом з новими ризиками з'являються нові компоненти для проведення досліджень. В науковій праці (Chacón-Labela et al, 2021) представлено вісім основних ідей, які допомагають дослідникам орієнтуватися в невизначеності, страхах і проблемах розвитку науки в кризовий період. Інноваційні, спільні та часто орієнтовані на відкриту науку розробки, які виникли внаслідок кризи, можуть сформувати план для переосмислення спільноти в академічних колах. Знання таких фахівців включають особисті підходи до управління новою реальністю, збереження здатності зосереджуватися та стійкості в проєктах, а також різноманітні інструменти, які полегшують віддалену співпрацю. Задля налагодження дистанційної роботи перевагами є використання платформ онлайн-комунікацій для отримання доступу до конференцій і зустрічей, для підтримки дослідницьких мереж (Kolot et al, 2020).

Зміна звичного способу життя та професійної діяльності в кризових умовах зумовлює поширення міграційних настроїв серед населення (Филипович, 2022). Досліджуючи взаємозв'язок між «кризою» та «міграцією» науковці здебільшого розглядають обидва ці процеси як виняткові, аномальні явища (Almustafa, 2022; Dines et al, 2018). У той час

як «кризові» обставини розглядаються як такі, що виникають поза сферою регулярного, «нормального» розвитку та змін, міграція розглядається як загроза звичному порядку відносин між державою та її громадянами (Cristea & Grabara, 2019). Хоча міграція високоосвічених та кваліфікованих працівників не є новим феноменом, однак кризові умови її суттєво змінюють. Так, під час триваючої кризи в Греції явище втечі людського капіталу, широко відоме як «відтік мізків», набуло значних масштабів (Lazaretou, 2022). Саме «відтік мізків» був симптомом кризи, під час якої він набув сильної динаміки з точки зору розміру, інтенсивності та тривалості. Міграційний потік стосується тієї частини робочої сили, яка є молодішою, здоровою, добре освіченою, кваліфікованою та високомобільною. Як додаткові пояснювальні чинники, не слід випускати з уваги слабкі сторони системи освіти та неспроможність економіки залучати й утримувати таланти.

Міжнародна мобільність нерозривно пов'язана з управлінням академічною кар'єрою. Таке переміщення фактично є важливим аспектом академічної та наукової кар'єри. Однак, коли такі міграційні потоки сильно асиметричні (з негативним балансом між прибуттями та виїздом), інтенсивні, постійні та довгострокові, наукова мобільність сприймається як відтік мізків, що негативно впливає на економічне зростання та повернення інвестицій в навчання людського капіталу в країні походження (Ganga et al., 2018).

Незважаючи на значний інтерес вітчизняних та зарубіжних дослідників до питання

науково-дослідної та освітньої діяльності в кризових умовах, що відображається у великій кількості наукових публікацій в цій сфері, дослідження намірів щодо продовження своєї професійної діяльності науковців, освітян та дослідників в умовах воєнного конфлікту (на прикладі війни в Україні) потребує ґрунтовного обґрунтування з використанням репрезентативного соціологічного опитування.

Методологія дослідження. З 18 червня по 15 липня НУО Building 4Humanity (Португалія) у партнерстві з НУО «Центр соціологічних досліджень» (Польща), вченими Університету Бейра-Інтер'єр (Португалія), Жешувського технологічного університету (Польща), Львівської політехніки та Національного університету водного господарства та природокористування (Україна) провели опитування українських науковців, діяльність яких здійснюється в умовах російської військової агресії. В опитуванні взяли участь як професорсько-викладацький склад, так і аспіранти та магістранти, які займаються науковими дослідженнями. Щодо стосується останньої досліджуваної групи, то залучено лише тих, хто навчався за освітньо-науковими магістерськими програмами, оскільки ці студенти є потенційними представниками наукової спільноти. Опитування проводилося протягом одного місяця (18 червня – 16 липня 2022 р.) за допомогою анкети Google form. Всього в нашому опитуванні взяли участь 389 учасників із таким розподілом за професійними ознаками порівняно із загальною сукупністю цільових груп (табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл учасників опитування порівняно із загальною сукупністю цільових груп
Table 1. The distribution of the survey participants compared to the total population of target groups

Цільова група	Загальна кількість, осіб	Респонденти з груп		
		особи	% від цільової групи	% від респондентів
науково-педагогічні працівники ЗВО	110 994	329	0,30	84,58
наукові працівники (у т.ч. наукові працівники ЗВО – 581; не університетські дослідники – 78 860)	79441	19	0,02	4,88
аспіранти	26 389	17	0,06	4,37
магістранти наукових магістерських програм	10 800	24	0,22	6,17
Загалом	227 624	389	0,17	100,00

Розмір нашої вибірки є репрезентативним: з рівнем імовірності 95% і помилкою 4,96 %, що підходить для демографічних досліджень. Таким чином, ми можемо використовувати отримані результати для подальшого аналізу.

Основні результати. Війна в Україні внесла зміни в здійснення науково-дослідної роботи (рис. 1).

З поріж загальної кількості на 43,3% українських вчених, викладачів, студентів та дослідників військові дії ніяким чином не

вплинули на здійснення ними науково-дослідної роботи. Майже третина респондентів, а саме 28,9%, зазначили, що намагаються підтримувати науково-дослідну діяльність на попередньому рівні, однак наразі вважають такі справи не на часі. Водночас 22,4% опитаних не мають на сьогодні достатніх умов та можливостей для продовження науково-дослідних робіт. І тільки кожен 20 респондент зазначив, що з 24 лютого 2022 року зовсім не здійснює наукових досліджень.

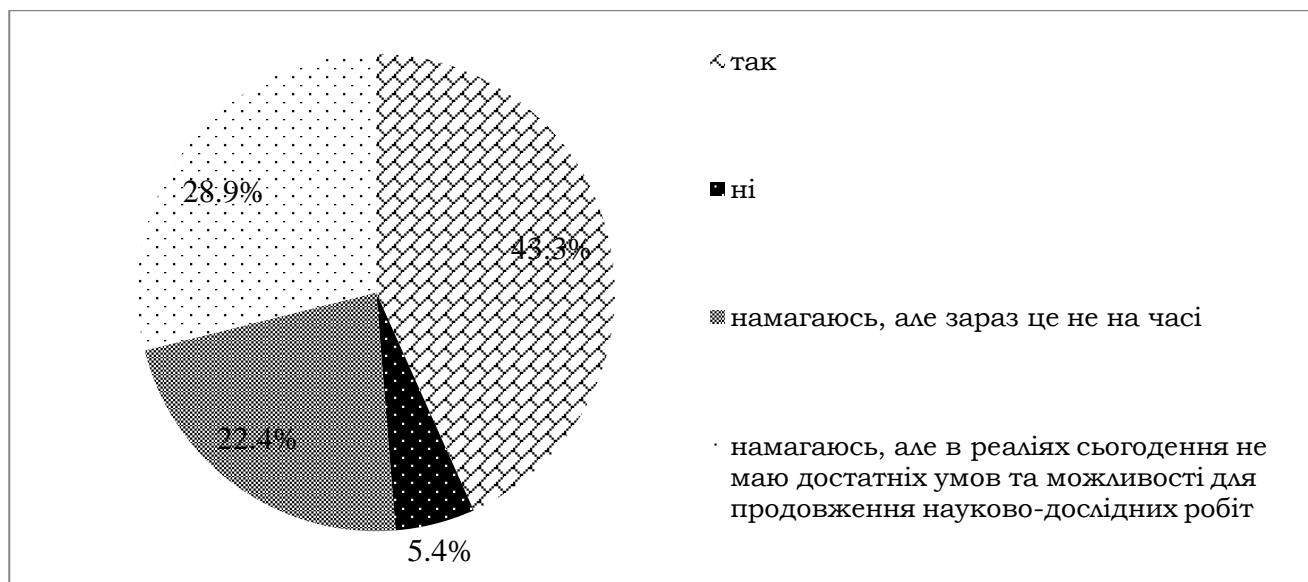

Рис. 1. Продовження наукових досліджень після 24 лютого 2022 року
 Fig. 1. Continuation of research until February 24, 2022

Початок війни в Україні змусив багатьох українців змінити своє місце проживання на користь зарубіжних країн. Ця тенденція не оминула також освітню та наукову сфери. Оцінюючи зміни в професійному оточенні, 29,3% респондентів зазначили, що особисто знають до 5 осіб, які були змушені виїхати з України в пошуках безпечного місця (рис. 2). Дана частка є найбільшою в розподілі відповідей на запитання «Чи багато серед ваших колег виїхали з України в пошуках безпечного місця?»

Водночас 28% опитаних відповіли, що знають більше як 10 таких осіб, що становить другу за величиною частину відповідей на зазначене запитання. Майже кожен п'ятий

учасник опитування задекларував, що особисто знайомий з до 10 особами, які перетнули кордон України з 24 лютого 2022 року задля захисту власного життя та здоров'я, а також життя та здоров'я своєї сім'ї від загарбницьких дій російського війська. Отриманий результат дозволяє стверджувати про суттєві обсяги інтелектуальної міграції з України, спричиненої війною, адже тільки 8% респондентів зазначили, що не знають про випадки від'їзду за межі України серед своїх колег.

При цьому рівень участі в навчальному чи науково-дослідному процесі колег, котрі були змушені виїхати з України, зазнав змін (рис. 3).

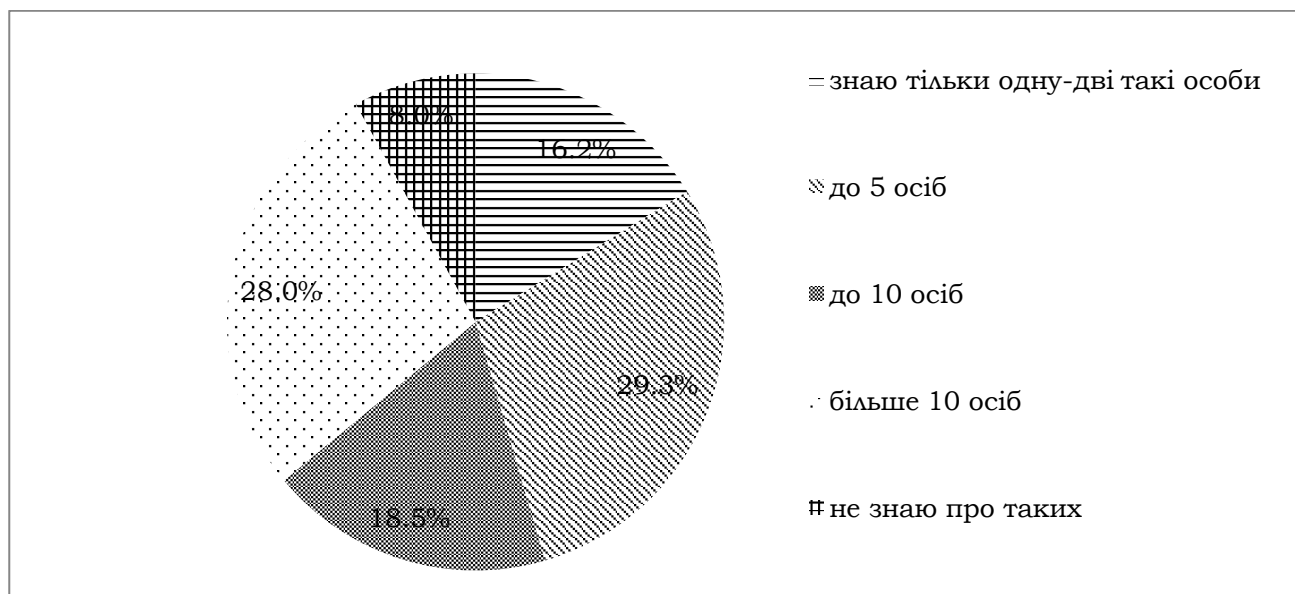

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Чи багато серед ваших колег виїхали з України у пошуках безпечного місця?»

Fig. 2. Distribution of respondents' answers to the question "Are there many of your colleagues who had left Ukraine looking for a safe place?"

Рис. 3. Участь у навчальному чи науковому процесі колег, які виїхали з України
 Fig. 3. Participation in the educational or research process of colleagues who have left Ukraine

Переважає більшість респондентів у своїх відповідях зазначили (79,9%), що науковці та дослідники, які залишили Україну після початку військових дій на її території, продовжують віддалено працювати в Україні. Практика дистанційної роботи та навчання вже ось як два роки успішно реалізується як на теренах України, так і у всьому світі. Сприяло цьому поширення пандемії Ковід-19. За допомогою сучасних платформ та сервісів можна організувати по-справжньому якісне навчання та роботу в період воєнного стану. Найбільш популярними програмними продуктами в цій царині є Система дистанційного навчання Moodle, Web-додаток Edmodo, Платформа Google Classroom, різноманітні додатки для відео конференцій тощо. Ці та інші рішення дозволяють створювати якісні курси для дистанційного навчання; мають широкі можливості управління курсами; містять потужний апарат тестування; включають різноманітність навчальних елементів; дозволяють реалізувати диференційоване навчання; дають змогу відстежувати прогрес учнів за допомогою візуалізації та публікувати навчальний контент різного формату – аудіо, відео, текст та інше. Прискорений роз

виток цифрових технологій стимулює створення та впровадження інноваційних форм навчання, здатних гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища, особливо в кризових умовах (Сисоєва & Осадча, 2019).

Водночас 14,4% опитаних зазначають, що така вимушена міграція позитивно вплинула на навчальну чи науково-дослідну діяльність, оскільки вони знайшли нову (або додаткову) можливість викладацької або дослідницької роботи у зарубіжному закладі. Майже кожен сьомий респондент стверджує, що його колеги-мігранти ніяким чином не приймають участь в навчальному чи науково-дослідному процесі. Така ситуація дозволяє робити висновок, що такі освітяни, науковці та дослідники змінили рід своєї професійної діяльності, або ж взагалі наразі відмовились від будь-якої зайнятості. Можна припустити, що ці фахівці є втраченим інтелектуальним капіталом України.

Що ж до перспектив знайти нові або додаткові можливості участі в навчальному чи науково-дослідному процесі в іноземному закладі, то серед респондентів більше переважають песимістичні настрої (рис. 4).

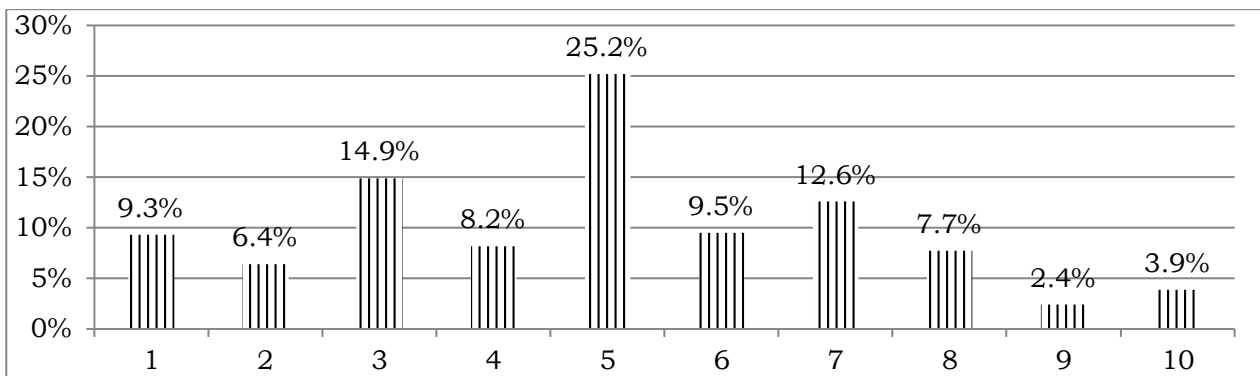

Рис. 4. Оцінка шансів знайти нову чи додаткову можливість брати участь у навчальному чи дослідницькому процесі в іноземному закладі на поточний період
 Fig. 4. Assessing the chances to find new or additional possibility to participate in the educational or research process in foreign institution at the current period

Так, в сумарній кількості оцінку 5 та менше поставили 2/3 учасників дослідження. При цьому кожен четвертий респондент оцінює можливість працювати чи здійснювати дослідження в іноземному закладі 50% на 50%, що відповідає оцінці 5 на рисунку 4. Водночас майже десята частина опитаних (9,3%) ставить під великий сумнів свої професійні перспективи за кордоном (оцінка 1).

Позитивно налаштований на продовження наукової або науково-дослідної роботи за межами України кожен третій респондент,

що відповідає оцінкам 6-10. Однак фактично повністю впевнені в успішності таких задумів тільки 2,3% (оцінка 9) та 3,9% (оцінка 10) освітян та науковців.

Важливою позитивною рисою, виявленою в процесі нашого дослідження, є прагнення українських науковців, дослідників та викладачів продовжувати навчально-освітню діяльність, навіть якщо війна не завершиться найближчим часом – 295 респондентів, що відповідає 76,2%, дали ствердну відповідь на таке запитання (рис. 5).

Рис. 5. Плани щодо продовження навчально-освітньої діяльності якщо війна не завершиться найближчим часом

Fig. 5. Plans to continue educational activities if the war does not end soon

При цьому тільки 1% опитаних не планує продовжувати свою професійну діяльність, а 4,1% змінять сферу діяльності у випадку затяжної війни (довше чим до кінця 2022). Не визначився з відповіддю на поставлене запитання майже кожен п'ятий респондент (18,6%). Це та частина українських освітян, науковців та дослідників, які готові як продовжувати обрану діяльність попри військову агресію з боку російської федерації, так і змінити її на інший вид трудової зайнятості. Тож нині вони потребують якщо не нагальної фінансової підтримки, то надії розпочати нові або ж продовжити розпочаті дослідження в найближчому майбутньому.

Висновки. Таким чином, здійснене наукове дослідження дозволяє стверджувати про високу цінність науково-дослідної діяльності навіть в кризових умовах. Отримані наукові результати демонструють чітку орієнтацію інтелектуальних працівників в сфері вищої освіти та науки продовжувати свої дослідження попри війну в Україні. Такі результати відображають цінність обраної сфери діяльності та відповідні прагнення професійного розвитку. При цьому більшість респондентів мають наміри залишатись на території нашої країни, принаймні при тому рівні військових загроз, що був актуальним на момент дослідження. Водночас, опитування дозволяє виявити ряд загроз для відтворення інтелектуального потенціалу в кризових умовах. На прикладі впливу війни можна констатувати, що професіонали найвищої кваліфікації готові змінити сферу діяльності, якщо

вплив небезпеки буде надто затяжним, а отже суттєво порушить умови професійної самореалізації. Крім того, у випадку вимушеної міграції, інтелектуальні працівники досить критично оцінюють свої можливості знайти роботу за фахом за кордоном.

Причини низької самооцінки конкурентної позиції в інтелектуальному просторі країн ЄС (як найпоширенішого міграційного напрямку науковців з України в умовах війни) є достатньо відомими, а визначення можливостей підвищення конкурентоспроможності українських фахівців у європейському науковому та освітньому просторі може бути предметом окремого дослідження, що не належало до завдань нашої роботи. Водночас, отримані критичні оцінки зумовляють потребу подальших досліджень можливостей інтеграції українських дослідників у європейське наукове та освітнє середовище на засадах розвитку наукової співпраці, набуття досвіду комунікацій та створення професійних мереж, стимулювання обміну знаннями та навичок роботи в міжнародних наукових проектах. Вимушена міграція багатьох українських дослідників і безпрецедентна підтримка, яку демонструє багато сусідніх країн мігрантам з України, дає підстави для оптимістичних очікувань щодо готовності зарубіжних колег до активного трансферу знань для формування спільних довгострокових наукових та освітніх перспектив, а не лише фінансування соціальних програм для мігрантів. Оцінку реальності таких очікувань відносимо до перспектив власних наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ничкало Н. Г., Гордієнко В. П. Наукова діяльність у добу війни: за камертоном серця і любові до батьківщини. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Вип. 4(1). DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4123>
2. Nezhyva M., Mysiuk V. War in Ukraine: challenges for the global economy. *Foreign trade: Economics, Finance, Law*. 2022. Vol. 121(2). Pp. 16-25.
3. Alhaffar M.H.D., Janos S. Public health consequences after ten years of the Syrian crisis: a literature review. *Globalization and Health*. 2021. Vol. 17(1). Pp. 1-11.
4. Yu H. A brief analysis of the financial crisis of 2008. *Proceedings of Business and Economic Studies*. 2019. Vol. 2(4).
5. Ladi S., Tsagkroni V. Analysing crisis parliamentary discourse in Greece: Whom should we blame? *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2019. Vol. 57(4). Pp. 729-748.
6. Suntana I., Tresnawaty B. Multidimensional Social Crisis and Religious Violence in Southeast Asia: Regional Strategic Agenda, Weak Civilian Government, Triune Crime, Wealth Gaps, and Coopted Journalism. *Journal of Culture and Values in Education*. 2021. Vol. 4(2). Pp. 1-13.
7. Panu P. Anxiety and the ecological crisis: An analysis of eco-anxiety and climate anxiety. *Sustainability*. 2020. Vol. 12(19). P. 7836.
8. Korbel J.O., Stegle O. Effects of the COVID-19 pandemic on life scientists. *Genome Biol*. 2020. Vol. 21. P. 113. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13059-020-02031-1>
9. Oliinyk O., Bilan Y., Mishchuk H. Knowledge Management and Economic Growth: The Assessment of Links and Determinants of Regulation. *Central European Management Journal*. 2021. Vol. 29(3). Pp. 20-39.
10. Bautista E. G., García R. C. La formación de talento e innovación a través de la vinculación y los modelos de hélice basados en la sociedad del conocimiento. *RIDE Revista Iberoamericana Para La Investigación Y El Desarrollo Educativo*. 2020. Vol. 10(20). DOI: <https://doi.org/10.23913/ride.v10i20.641>
11. Boshra A. Arnout. Investing scientific research outputs in light of crises and disasters: (COVID-19 crisis as a model). *Journal of public affairs*. 2020. Vol. 20(4). e2356. DOI: <https://doi.org/10.1002/pa.2356>
12. Chacón-Labela J., Boakye M., Enquist B. J., Farfan-Rios W., Gya R., Halbritter A. H., Middleton S. L., Jonathan von Oppen, Pastor-Ploskonka S., Strydom T., Vandvik V., Geange S. R. From a crisis to an opportunity: Eight insights for doing science in the COVID-19 era and beyond. *Ecology and Evolution*. 2021. Vol. 11. Pp. 3588-3596. DOI: <https://doi.org/10.1002/ece3.7026>
13. Kolot A., Kozmenko S., Herasymenko O., Streimikienė D. Development of a decent work institute as a social quality imperative: Lessons for Ukraine. *Economics and Sociology*. 2020. Vol. 13(2). Pp. 70-85. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2020/13-2/5>
14. Филипович Л. Сучасна міграція українців як наслідок російської агресії: проблема духовної опіки. *Grail of Science*. 2022. Вип. 18-19. С. 291-296. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2022.49>
15. Almustafa M. Reframing refugee crisis: A “European crisis of migration” or a “crisis of protection”? *Environment and Planning C: Politics and Space*. 2022. Vol. 40 (5). Pp. 1064-1082. DOI: <https://doi.org/10.1177/2399654421989705>
16. Dines N., Montagna N., Vacchelli E. Beyond Crisis Talk: Interrogating Migration and Crises in Europe. *Sociology*. 2018. Vol. 52/3. Pp. 439-447. DOI: <https://doi.org/10.1177/00380385187673>
17. Cristea L. A., Grabara J. Fiscal impact of the migration phenomenon. *Journal of International Studies*. 2019. Vol. 12(4). Pp. 144-159. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2019/12-4/10>
18. Lazaretou S. The Greek Brain Drain: The New Pattern of Greek Emigration During the Recent Crisis (July 22, 2022). *Bank of Greece Economic Bulletin*. 2022. Vol. 43. P. 3.
19. Ganga R. N., Silva J. P., Vaz H., Gomes R., Teixeira Lopes J., Cerdeira L., Silva S., Gil Cabrito B., Magalhaes D., Machado-Taylor M.D.L., et al. De Portugal a Europa. La sociología de la migración científica a nivel pormenorizado en tiempos de crisis de la Eurozona. *Migraciones Internacionales*. 2018. Vol. 9(35). Pp. 9-38. DOI: <https://doi.org/10.17428/rmi.v9i35.449>
20. Сисоєва С. О., Осадча К. П. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Вип. 70 (2). С. 271-284.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2022 р.

Стаття рекомендована до друку 15.11.2022 р.

Halyna Mishchuk*, D.Sc. (Economics), Professor
h.y.mischuk@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4520-3189>

Olena Oliinyk*, PhD (Economics), Associate Professor
o.o.oliynuk@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3941-2286>

* National University of Water Management and Environmental Engineering, 11, Soborna str., Rivne, 33028, Ukraine

ASSESSMENT OF MIGRATION ATTITUDES AND PROFESSIONAL ASPIRATIONS OF SCIENTISTS IN THE CONDITIONS OF WAR IN UKRAINE

Abstract. In the article, the authors investigated the intentions of Ukrainian scientists, teachers, students and researchers regarding further steps in their professional activities and plans for an academic career. To do this, we conducted a survey of Ukrainian scientists whose activities have undergone changes under the influence of Russian military aggression. We determined that

the war in Ukraine has brought about changes in the implementation of scientific research work, as 22.4% of respondents do not currently have sufficient conditions and opportunities to continue scientific research. The results of the survey allow us to assert the significant volumes of intellectual migration from Ukraine caused by the war. Evaluating changes in the professional environment, 29.3% of respondents noted that they personally know up to 5 people who were forced to leave Ukraine in search of a safe place to live. At the same time, 28% of respondents answered that they know more than 10 such people. We analysed the level of participation in the educational or research process of intellectual migrants. The vast majority of respondents in their answers noted (79.9%) that scientists and researchers who left Ukraine after the start of hostilities on its territory continue to work remotely in Ukraine. At the same time, 14.4% of respondents noted that such forced migration had a positive impact on educational or research activities, as they found a new (or additional) opportunity for teaching or research work at a foreign institution. An important positive feature of the migration attitudes of Ukrainian scientists, researchers and teachers is their desire to continue educational activities, even if the war does not end in the near future - 76.2% of respondents gave an affirmative answer to this question. The carried out scientific research allows us to assert the high value of scientific research activity even in the conditions of war in Ukraine.

Keywords: **Migration, Intellectual Migration, Crisis, War, Science, Higher Education, Scientific and Pedagogical Workers, Research Activity.**

JEL Classification: F22; H56; I28; J61.

REFERENCES

- Nychkalo, N. H., & Hordiienko, V. P. (2022). Naukova diialnist u dobu viiny: za kamertonom sertsia i liubovi do batkivshchyny. [Scientific activity during the war: at the tuning fork of the heart and love for the motherland]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 4(1). doi: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4123>. (in Ukrainian)
- Nezhyva, M., & Mysiuk, V. (2022). War in Ukraine: challenges for the global economy. *Foreign trade: Economics, Finance, Law*, 121(2), 16-25.
- Alhaffar, M.H.D., & Janos, S. (2021). Public health consequences after ten years of the Syrian crisis: a literature review. *Globalization and Health*, 17(1), 1-11.
- Yu, H. (2019). A brief analysis of the financial crisis of 2008. *Proceedings of Business and Economic Studies*, 2(4).
- Ladi, S., & Tsagkroni, V. (2019). Analysing crisis parliamentary discourse in Greece: Whom should we blame? *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 57(4), 729-748.
- Suntana, I., & Tresnawaty, B. (2021). Multidimensional Social Crisis and Religious Violence in Southeast Asia: Regional Strategic Agenda, Weak Civilian Government, Triune Crime, Wealth Gaps, and Coopted Journalism. *Journal of Culture and Values in Education*, 4(2), 1-13.
- Panu, P. (2020). Anxiety and the ecological crisis: An analysis of eco-anxiety and climate anxiety. *Sustainability*, 12(19), 7836.
- Korbel, J. O., & Stegle, O. (2020). Effects of the COVID-19 pandemic on life scientists. *Genome Biol*, 21, 113. doi: <https://doi.org/10.1186/s13059-020-02031-1>
- Oliinyk, O., Bilan, Y., & Mishchuk, H. (2021). Knowledge Management and Economic Growth: The Assessment of Links and Determinants of Regulation. *Central European Management Journal*, 29(3), 20-39.
- Bautista, E. G., & García, R. C. (2020). La formación de talento e innovación a través de la vinculación y los modelos de hélice basados en la sociedad del conocimiento. *RIDE Revista Iberoamericana Para La Investigación Y El Desarrollo Educativo*, 10(20). doi: <https://doi.org/10.23913/ride.v10i20.641>
- Boshra, A. Arnout. (2020). Investing scientific research outputs in light of crises and disasters: (COVID-19 crisis as a model). *Journal of public affairs*, 20(4), e2356. doi: <https://doi.org/10.1002/pa.2356>
- Chacón-Labela, J., Boakye, M., Enquist, B.J., Farfan-Rios, W., Gya, R., Halbritter, A.H., Middleton, S.L., Jonathan von Oppen, Pastor-Ploskonka, S., Strydom, T., Vandvik, V., & Geange, S.R. (2021). From a crisis to an opportunity: Eight insights for doing science in the COVID-19 era and beyond. *Ecology and Evolution*, 11, 3588-3596. doi: <https://doi.org/10.1002/ece3.7026>
- Kolot, A., Kozmenko, S., Herasymenko, O., & Štreimikienė, D. (2020). Development of a decent work institute as a social quality imperative: Lessons for Ukraine. *Economics and Sociology*, 13(2), 70-85. doi: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2020/13-2/5>
- Fylypovych, L. (2022). Suchasna mihratsiia ukraintziv yak naslidok rosiiskoi ahresii: problema dukhovnoi opiky. [Modern migration of Ukrainians as a result of Russian aggression: the problem of spiritual guardianship]. *Grail of Science*, 18-19, 291-296. doi: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2022.49> (in Ukrainian)
- Almustafa, M. (2022). Reframing refugee crisis: A "European crisis of migration" or a "crisis of protection"? *Environment and Planning C: Politics and Space*, 40(5), 1064-1082. doi: <https://doi.org/10.1177/2399654421989705>
- Dines, N., Montagna, N., & Vacchelli, E. (2018). Beyond Crisis Talk: Interrogating Migration and Crises in Europe. *Sociology*, 52(3), 439-447. doi: <https://doi.org/10.1177/00380385187673>
- Cristea, L. A., & Grabara, J. (2019). Fiscal impact of the migration phenomenon. *Journal of International Studies*, 12(4), 144-159. doi: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2019/12-4/10>
- Lazaretou, S. (2022). The Greek Brain Drain: The New Pattern of Greek Emigration During the Recent Crisis (July 22, 2022). *Bank of Greece Economic Bulletin*, 43, 3.
- Ganga, R. N., Silva, J. P., Vaz, H., Gomes, R., Teixeira Lopes, J., Cerdeira, L., Silva, S., Gil Cabrito, B., Magalhaes, D., Machado-Taylor, M.D.L., et al. (2018). De Portugal a Europa. La sociología de la migración científica a nivel pormenorizado en tiempos de crisis de la Eurozona. *Migraciones Internacionales*, 9(35), 9-38. doi: <https://doi.org/10.17428/rmi.v9i35.449>
- Sysoieva, S. O., & Osadcha, K. P. (2019). Stan, tekhnolohii ta perspektyvy dystantsiinoho navchannia u vyshchii osviti Ukrainy. [Status, technologies and prospects of distance learning in higher education of Ukraine]. *Information technologies and teaching aids*, 70(2), 271-284. (in Ukrainian)

The article was received by the editors 30.09.2022.

The article is recommended for printing 15.11.2022.